

MIND THE GAP!

Mange unge oplever, at overgangen fra gymnasium til videregående uddannelse stiller nye krav til deres studievaner. Samtidig skifter læringsmiljøet fra det lærerstyrede gymnasium til de videregående uddannelsers krav om øget selvstændighed. Hvordan tackler vi overgangen i forhold til udvikling af informationskompetence? Hvad har de studerende med? Og hvordan forholder vi os som undervisere til deres forudsætninger? Interview med 3.G'ere giver svar på nogle af spørgsmålene.

”Alt hvad man har været vant til skal smides væk”

Lektionen nærmer sig et dødvande. Det er svært at finde et opmærksomt ansigt at tale til. De studerende ser ud til at falde fra. Én efter en. De synker ned i stolen, ligger ind over bordet, hiver sig i håret eller stirrer stift ind i skærmen (sikkert på Facebook eller Zalando). Men så er der også en variation jeg ikke har set før. En af de unge piger løfter sin computer op fra bordet og holder den op foran ansigtet. Jeg har set situationen en del gange. Præcis den her situation, for den er optaget på video. Jeg, der er bibliotekar og underviser de studerende i informationskompetence på sygeplejerskeuddannelsen, stopper min undervisning. Stemningen, det kan man se på videoen, er blevet tiltagende opgivende og jeg spørger den studerende, hvad hun reagerer på. Hun svarer: *”Det er en helt ny måde at skrive opgave på for mange. Alt hvad man har været vant til skal smides væk. Og så skal det være på en helt ny... det er bare meget på én gang”*. Hendes sidekammerat, som hun har siddet lænet op ad lidt tidligere, supplerer: *”Vi har overhovedet ikke hørt om det og lige pludselig får vi bare det hele... bang”*.

Med læringsteoretiske briller kan man sige, at jeg har skudt helt forbi deres nærmeste udviklingszone eller ikke har afbalanceret undervisningen godt nok i forhold til assimilativ og akommodativ læring. Sandt nok. Som underviser i informationskompetence kan jeg dog næppe tro, at jeg er den eneste der oplever et 'gap' mellem de studie- og informationskompetencer, de studerende har erhvervet sig i gymnasiet, og de

måder at arbejde på vi gerne ser praktiseret på deres nye uddannelse. Nogle studerende siger 'av', når de bliver trådt på, som de to her, andre trækker sig blot.

Skal vi blive klogere på studerendes forudsætninger er den nutidige opfattelse af deltagerforudsætninger, at det ikke kun er de studerendes viden og færdigheder vi møder i undervisningen, men også deres vaner, forventninger, motivation, følelser og behov (1). Som underviser står jeg med samme kombination i bagagen. Det bliver altså meget komplekst og heri ligger også grunden til, at screeninger og kortlægning ikke er vejen frem. Vaner og forventninger vender vi tilbage til lige om lidt. Først kort om screeninger.

Internationale kortlægninger af 'the gap'

Kortlægninger af informationskompetencer i overgangen mellem gymnasium og videregående uddannelse er der flere eksempler på i den internationale videnskabelige litteratur. I en søgning efter artikler fra 2010 og frem i baserne Eric og LISA fandt jeg fem artikler, hvor overgangen mellem gymnasium og videregående uddannelse er hovedfokus (2-6). Resultaterne af de mange studerende og elever der bliver screenet peger generelt på, at de er stærke i kildekritik, men har problemer med forståelse af strukturerede søgninger og referencehåndtering. Ingen er i tvivl om, at der er et 'gap'. Et af studierne konkluderer, at mere end 80% af de studerende er 'non-proficient' – altså mangler basale kompetencer. Et andet interessant resultat viser, at studerende ikke er i stand til at overføre viden

simple grund at det kan medvirke til, at de studerende rent faktisk lærer noget af det, der foregår i lektionerne. Her er medtaget to eksempler på, hvordan elevernes udtalelser giver anledning til at udvikle undervisningsformen, så vi hjælper de studerende i overgangen. Først et, hvor en elev fortæller om sine oplevelser med selvstændigt at skulle finde litteratur.

”Nogle gange kan jeg godt bruge lidt mere hjælp, mine vejledere de kører meget på det med at man selv skal finde materiale, så hvis jeg kommer og spørger om ”hvad skal jeg lige læse?” - kan det godt nogle gange være lidt, prøv at find noget og så kan du måske bruge det.”

fra gymnasiet til den videregående uddannelse. En konklusion, der bygger på en sammenligning af testscore og tidligere undervisning i gymnasiet. Alle undersøgelser jeg har fundet er udenlandske og det vil være legitimt at hævde, at undervisningskonteksten er forskellig fra vores. Ydermere viser de bare en masse testscorer og giver ikke egentlige didaktiske anvisninger.

”Vi har gjort det her siden 3. klasse”

For at blive klogere på overgangen i vores egen kontekst og finde svar jeg kunne bruge didaktisk fik jeg i efteråret 2016 i samarbejde med lederne på tre gymnasier mulighed for at interviewe seks 3.G'ere, der skriver studieretningsprojekt inden for en biologisk/ bioteknologisk studieretning.

Formålet med studieretningsprojektet er at træne 3.G'ers studiekompetencer som forberedelse til en videregående uddannelse.

Interviewene afspejler flere af de problemstillinger de internationale artikler peger på. Men hvor test og screeninger fokuserer på viden og færdigheder var et mål med at få eleverne i tale og give dem ’stemme’ at komme tættere på andre faktorer end ’Sæt kryds ved den rigtige reference for en bog’ eller ’Hvad er en database?’ Derfor blev eleverne spurgt ind til faktorer omkring motivation, selvstændighed og vurderingsevne i forbindelse med informationssøgning, når man skriver en større projektopgave.

De seks unge mennesker giver et relativt ensartet indblik i deres forcer og hvilke barrierer de oplever i en informationssøgningsproces. Målet er ikke at fjerne enhver sten på vejen for de studerende. På den anden side er det værd at interessere sig for deres forudsætninger og udvikle undervisningsformen af den

Usikkerhed om kravene og ønsket om bekræftelse bliver en udfordring, når man starter på en videregående uddannelse. Didaktisk kan det derfor give god mening, at understøtte nye studerende i at de nu i højere grad er på egen hånd. Og jævnfør indledning, passe på med ikke at overvurdere deres evner.

Eleverne i interviewene viste, at de er trænet i at være kildekritiske. ”Vi har gjort det her siden 3. klasse” svarer de på spørgsmålet til, hvordan de sorterer i søgeresultater i Google. Men de giver også indblik i, hvordan de gør. Som her, hvor en elev uddyber sin strategi:

”Jeg holder tit øje med ordene. Det er nemt at læse sig til på overskriften om det er relevant. Man kan godt se, hvilket niveau det er på, så åbner jeg bare en masse faner og så sorterer jeg bare hjemmesiderne i forhold til hinanden typisk også, om de siger noget af de samme eller om man kan se om hjemmesiden er hjemmelavet, det der med at man lige skal rode rundt i om det er en blog, det synes jeg ikke er særlig svært. Det er med at bruge sin sunde fornuft, så kan man godt vige uden om sådan noget”

Når man vælger en strategi, hvor man holder øje med ordene, så kan en tekst på nettet og en redaktionelt bearbejdet artikel udgivet i et tidsskrift sådan set være sprogligt lige avancerede. Interviewene gav flere eksempler på, at eleverne ikke tænker ret meget over, hvilke formater tekster udkommer i. Siden 3. klasse har de vænnet sig til at information kommer frit til dem med en meget lille indsats i ét simpelt søgefelt. De har klart øje for kvalitet, men det bliver ordlyden mere end hvor noget er udgivet, der giver anledning til at vælge teksten. Da de unge på videregående uddannelser, sådan

fra gymnasiet til den videregående uddannelse. En konklusion, der bygger på en sammenligning af testscore og tidligere undervisning i gymnasiet. Alle undersøgelser jeg har fundet er udenlandske og det vil være legitimt at hævde, at undervisningskonteksten er forskellig fra vores. Ydermere viser de bare en masse testscorer og giver ikke egentlige didaktiske anvisninger.

”Vi har gjort det her siden 3. klasse”

For at blive klogere på overgangen i vores egen kontekst og finde svar jeg kunne bruge didaktisk fik jeg i efteråret 2016 i samarbejde med lederne på tre gymnasier mulighed for at interviewe seks 3.G'ere, der skriver studieretningsprojekt inden for en biologisk/ bioteknologisk studieretning.

Formålet med studieretningsprojektet er at træne 3.G'ers studiekompetencer som forberedelse til en videregående uddannelse.

Interviewene afspejler flere af de problemstillinger de internationale artikler peger på. Men hvor test og screeninger fokuserer på viden og færdigheder var et mål med at få eleverne i tale og give dem 'stemme' at komme tættere på andre faktorer end 'Sæt kryds ved den rigtige reference for en bog' eller 'Hvad er en database?' Derfor blev eleverne spurgt ind til faktorer omkring motivation, selvstændighed og vurderingsevne i forbindelse med informationssøgning, når man skriver en større projektopgave.

De seks unge mennesker giver et relativt ensartet indblik i deres forcer og hvilke barrierer de oplever i en informations søgningsproces. Målet er ikke at fjerne enhver sten på vejen for de studerende. På den anden side er det værd at interessere sig for deres forudsætninger og udvikle undervisningsformen af den simple grund at det kan medvirke til, at de studerende rent faktisk lærer noget af det, der foregår i lektionerne. Her er medtaget to eksempler på, hvordan elevernes udtalelser giver anledning til at udvikle undervisningsformen, så vi hjælper de studerende i overgangen. Først et, hvor en elev fortæller om sine oplevelser med selvstændigt at skulle finde litteratur.

”Nogle gange kan jeg godt bruge lidt mere hjælp, mine vejledere de kører meget på det med at man selv skal finde materiale, så hvis jeg kommer og spørger om ”hvad skal jeg lige læse?” - kan det godt nogle gange være lidt, prøv at find noget og så kan du måske bruge det.”

Usikkerhed om kravene og ønsket om bekræftelse bliver en udfordring, når man starter på en videregående uddannelse. Didaktisk kan det derfor give god mening, at understøtte nye studerende i at de nu i højere grad er på egen hånd. Og jævnfør indledning, passe på med ikke at overvurdere deres evner.

Eleverne i interviewene viste, at de er trænede i at være kildekritiske. ”Vi har gjort det her siden 3. klasse” svarer de på spørgsmålet til, hvordan de sorterer i søgeresultater i Google. Men de giver også indblik i, hvordan de gør. Som her, hvor en elev uddyber sin strategi:

”Jeg holder tit øje med ordene. Det er nemt at læse sig til på overskriften om det er relevant. Man kan godt se, hvilket niveau det er på, så åbner jeg bare en masse faner og så sorterer jeg bare hjemmesiderne i forhold til hinanden typisk også, om de siger noget af de samme eller om man kan se om hjemmesiden er hjemmelavet, det der med at man lige skal rode rundt i om det er en blog, det synes jeg ikke er særlig svært. Det er med at bruge sin sunde fornuft, så kan man godt vige uden om sådan noget”

Når man vælger en strategi, hvor man holder øje med ordene, så kan en tekst på nettet og en redaktionelt bearbejdet artikel udgivet i et tidsskrift sådan set være sprogligt lige avancerede. Interviewene gav flere eksempler på, at eleverne ikke tænker ret meget over, hvilke formater tekster udkommer i. Siden 3. klasse har de vænnet sig til at information kommer frit til dem med en meget lille indsats i ét simpelt søgefelt. De har klart øje for kvalitet, men det bliver ordlyden mere end hvor noget er udgivet, der giver anledning til at vælge teksten. Da de unge på videregående uddannelser, sådan er det i hvert fald på sygeplejerskeuddannelsen, møder krav om at inddrage forskningsviden i deres projekter, kan det være en hjælp for dem, at vi i undervisningen arbejder med forståelse for formater, autoriteter og publiceringsformer (strukturel forståelse). Hvem har fx autoritet til at skrive til faglige tidsskrifter og hvad betyder en redaktionel bearbejdning. På den måde arbejder vi også med deres evne til at træffe kvalificerede valg i den informationsverden vi lever i (vurdering og beslutning), en verden hvor alt ikke er frit, men information er en vare, der bliver produceret, distribueret og solgt (7).

Udvikling af didaktiske principper

Interviewene og de internationale forskningsresultater peger ikke på én diagnose og én behandling. Udvikling af informationskompetence er komplekst, men jeg vover alligevel at komme med et bud på, hvad der skal kendetegne læringsmiljøet og læringsaktiviteterne, hvis de studerende skal have mulighed for at udvikle informationskompetencer i overgangen fra gymnasium til videregående uddannelse. Overordnet set, mener jeg, at undervisning, der skal understøtte udvikling af kompetencer, bør bygge på principper for handlingsorienteret og motiverende undervisning (8,9). Under rammen af disse overordnede principper har jeg udvalgt tre områder; selvstændighed, vurdering & beslutning samt strukturel forståelse som særlige fokusområder i overgangen på baggrund af resultaterne fra litteratur og interview.

Inden for alle elementer i undervisningen er opstillet en række didaktiske principper.

Didaktiske principper er et hjælpeværktøj til planlægningen af undervisningen. Hensigten med principperne er, at de tager udgangspunkt i væsentlige problemstillinger i overgangen og udvikling af informationskompetence og påvirker den måde undervisningen organiseres og rammesættes. Helt konkret bliver de didaktiske principper brugt til at udvikle læringsaktiviteter. Læringsaktiviteterne til 1. semester blev koncentreret omkring emnerne: formater; autoritet og adgangsforhold.

Bridging the gap

Hvordan gik det så næste gang jeg mødte et hold 1. semester studerende? Fik jeg igen hevet tæppet væk under dem? Læreprocesser foregår jo ikke, så man kan se det, så reelt ved jeg det ikke. Men da en gruppe studerende ved afslutningen på lektionen kom hen og sagde ”Hvis så den artikel vi har fundet er skrevet af en journalist, skal vi så finde en ny?” Så havde det måske alligevel rykket lidt. Det virkede som om, at mit fokus på formater og autoriteter i deres nye disciplin greb fat i deres viden om kildekritik og rykkede dem inden for døren i deres nye fag. Men man kan ikke få alt og den der med at det kan betale sig at gå en lidt mere besværlig vej (end Google) for at få fat i det gode, den købte de ikke uden brok. Men det ville også være underligt så snart at bryde med en vane, der har virket upåklageligt siden 3. klasse!

STRUKTUREL FORSTÅELSE

- ✓ Arbejde med enkeltdele og sammenhænge inden for feltet
- ✓ Arbejde med skemaer eller eksempler på struktureret arbejde

SELVSTÆNDIGHED

- ✓ Give tid til at træne for senere at kunne selv
- ✓ Tilrettelægge at studerende arbejder selvstændigt
- ✓ Tilrettelægge læringsaktiviteter mellem lektionerne

VURDERINGER OG BESLUTNINGER

- ✓ Arbejde med dilemmaer og paradokser
- ✓ Skabe rum til refleksion

HANDLINGS-ORIENTERET UNDERVISNING

- ✓ Tage udgangspunkt i studieaktiviteter og aktuelle problemstillinger
- ✓ Aktivt inddrage de studerende i læringsaktiviteter

MOTIVERENDE UNDERVISNING

- ✓ Forbinde indholdet til eksisterende viden
- ✓ Anvende arbejdsformer, der støtter samarbejde
- ✓ Stille tilpas udfordrende opgaver

Referencer

1. Johannsen BF, Ulriksen L, Holmegaard HT. Deltagerforudsætninger. I: Rienecker L, Ingerslev GH, Stray Jørgensen P, Dolin J, redaktører. Universitetspædagogik. København: Samfundslitteratur; 2013. s. 115–32.
2. Salisbury F. Are They Ready? Exploring Student Information Literacy Skills in the Transition from Secondary to Tertiary Education. Aust Acad Res Libr. 2011;42(1):43–58.
3. Nierenberg E, Fjeldbu ØG. How much do first-year undergraduate students in Norway know about information literacy? J Inf Lit. 2015;9(1):15–33.
4. Varlejs J, Stec E. Factors affecting students' information literacy as they transition from high school to college. Sch Libr Res. 2014;(17):1–23.
5. Smith JK, Given LM, Julien H, Ouellette D, DeLong K. Information literacy proficiency: Assessing the gap in high school students' readiness for undergraduate academic work. Libr Inf Sci Res. 2013;35(2):88–96.
6. Fabbi JL. Fortifying the Pipeline: A quantitative exploration of High School Factors Impacting the Information Literacy of First-Year College Students. Coll Res Libr. 2015;76(1):31–42.
7. Townsend L. Identifying threshold concepts for information literacy: A Delphi study. Commun Inf Lit. 2016;10(1):23.
8. Ågård D. Motivation. Frederiksberg: Frydenlund; 2014. 89 sider, illustreret. (Didaktik).
9. Illeris K. Kompetence : hvad, hvorfor, hvordan? Frederiksberg: Samfundslitteratur; 2011. 170 sider.